

Silvia Lipman, (SOM onderwijs- en milieuprojecten, Nijmegen) en
Gerard de Baaij (Gerard de Baaij-BOS, Beuningen)

Participatie bij 'Beheernota Kralingse Bos'

Menig Rotterdammer heeft de eerste stappen in het Kralingse Bos gezet. Het is een stadsbos, waarin mens en natuur samengaan. Een bos in de stad betekent dat de gebruiksdruk groot is. Door de tijden heen is de visie op het beheer van het bos veranderd. Steeds zijn andere thema's actueel: grootschalige evenementen zoals concerten en concours hippique; beheer van de waterhuishouding; de natuurontwikkeling of het recreatief gebruik. Steeds weer zijn er vraag- en beslispunten over dit stadsbos. Zaken waar veel mensen bij betrokken zijn. Het Kralingse Bos kent daarom ook veel meepratende, -denkers en doeners.

Het zeven jaar oude plan gaf niet meer of onvoldoende antwoord op de huidige beheervragen. Een nieuw beheerplan was nodig. De deelgemeente Kralingen-Crooswijk heeft aan Gerard de Baaij BOS opdracht gegeven om dit beheerplan te schrijven. Door de planvorming uit te besteden konden de verschillende gemeentelijke afdelingen, ieder met hun eigen pet op, meepraten. Maar de deelgemeente had ook de wens de vele meepratende, -denkende en doende mensen van het Kralingse Bos bij de planvorming te betrekken. Voor de participatie bij de planvorming is SOM onderwijs- en milieuprojecten uit Nijmegen benaderd. Het SOM heeft het communicatieplan ontwikkeld, georganiseerd en uitgevoerd.

Het Kralingse bos

Waarom participatie?

Het communicatieplan is opgezet om te komen tot een nota met zowel intern als extern draagvlak. De opzet van het communicatieplan is kennis, ervaring en wensen van gebruikers en ervaringsdeskundigen te inventariseren en dit mee te nemen in het plan. Daarmee wordt de betrokkenheid en het begrip bij het beheer van het bos vergroot. Gaande het traject is de nodige informatie gegeven waardoor bij betrokken organisaties en bewoners hun kennis/inzicht is vergroot rond het hoe en waarom van het beheer. Sommige mensen zitten al in de hoogste boom als het thema 'bomen kappen' ter sprake komt. Door al wandelend door het bos te laten zien hoe 'dunnen' werkt, waarom dat soms een noodzakelijk ingreep is en dat je er juist duurzaamheid van het bos mee beoogt, krijgen bewoners begrip voor beheermaatregelen die hen eigenlijk aan het hart gaan. Maar andersom is ook uitleg gegeven door de gebruikers van het stadsbos aan de beheerders.

Waarom men graag wil dat een bepaalde hoek frequenter wordt gemaaid en dat ze de oude opgeheven trimbaan wel missen en geen gebruik maken van de nieuwe trimbaan omdat deze verhard is.

Wie deden mee?

De gemeente stelde een zo compleet mogelijke adressenlijst samen van organisaties, personen en bedrijven die als gebruiker, bewoners of anderszins belanghebbende bij het bos betrokken zijn. Ook personen van 'andere' afdelingen van de deelgemeente zijn uitgenodigd.

Door het gehele traject waren in totaal 48 participanten op een of andere manier betrokken. In het begin zijn 34 participanten uitgenodigd en gedurende de verschillende bijeenkomsten kwamen er nieuwe bij en gingen anderen weer weg. In de slotfase waren nog 23 participanten betrokken.

De pers en een strooifolder gaven ook bekendheid aan het communicatietraject en geïnte-

resseerden werden uitgenodigd mee te denken. Vooral de artikelen in de plaatselijke krant hadden invloed op de deelname aan de bijeenkomsten.

Bij aanvang was de samenstelling van de participanten gevarieerd. Er waren veel individuele betrokkenen, de politiek was aanwezig als ook vertegenwoordigers van diverse organisaties. Maar ook de horeca, de manege, de zeilschool en andere direct betrokkenen waren uitgenodigd. Aan het einde van het traject waren met name de gemeentelijke afdelingen, bewonersorganisaties en vertegenwoordiging van het 'groen-platform' (natuur- en milieuorganisaties) vertegenwoordigd.

Woordvoerders van organisaties spraken namens tientallen tot honderden personen waarmee het communicatieplan een bereik had van duizenden belanghebbers en betrokkenen.

Het vier-stappen-plus-communicatieplan

Tussen juli 1997 en maart 1998 zijn vier bijeenkomsten georganiseerd met ieder een eigen doel en inhoud. Tussen de bijeenkomsten werd, waar zinvol, informatie verstuurd.

De vier stappen bestaan uit vier bijeenkomsten in het Kralingse Bos (bezoekerscentrum) in de avonden en op zaterdagochtend. De 'plus' bestaat uit de schriftelijke communicatie tussendoor.

Achtergronden bij het communicatie-plan

Vanaf de eerste bijeenkomst is het hele traject voor iedereen duidelijk: wat gebeurt er wanneer, waarom en wat gebeurt er met reacties. Burgers krijgen meestal pas inspraak als het plan klaar is. *Inspraak betekent dan alleen nog dat je achteraf kunt laten weten als je het ergens niet mee eens*

Communicatieplan:

Eerste bijeenkomst (juli 1997)

De doelen van de eerste bijeenkomst zijn kennismaken en basisinformatie geven. Maar ook inventariseren van wensen en ideeën rond het gebruik en beheer van het Kralingse Bos.

Plus: Aansluitend wordt de mogelijkheid gegeven aanvullende wensen/ideeën in te sturen.

Tweede bijeenkomst (september 1997)

Na zitten, luisteren en vertellen is het tijd voor een excursie. Doel is al wandelend en kijkend naar het bos de knelpunten en discussiepunten verder uit te spreken. Eventueel kan er bij deze bijeenkomst al gezocht worden naar consensus.

Plus: Vervolgens de conceptnota versturen naar degenen die er nog bij betrokken zijn. De betrokkenen krijgen voldoende tijd om de concept-nota met de achterban te bespreken en via een gerichte vragenlijst wordt schriftelijk gereageerd. Alle reacties van iedereen ontvangt iedereen.

Door deze openheid in communicatie kent ieder voor de derde bijeenkomst elkaars reacties op de nota en kan men op basis daarvan eventuele nieuwe gezichtspunten bekijken en afwegen.

Derde bijeenkomst (december 1997)

Tijdens deze bijeenkomst worden de reacties besproken. Het doel is een zo volledig mogelijk scala aan reacties op de nota op tafel te krijgen. De ingestuurde commentaren op de nota zijn de basis van het gesprek. Naar aanleiding van alle reacties de nota bijstellen en afronden tot een definitief concept beheerplan.

Vierde bijeenkomst (maart 1998)

Alle aanwezigen krijgen een exemplaar van het plan. Met een presentatie wordt de kern van het plan toegelicht. Er wordt uitleg gegeven over de procedure van de definitieve vaststelling van het plan door de deelgemeente Kralingen-Crooswijk.

bent. Terwijl bij deze vorm uitdrukkelijk meegedacht kan worden en dat je van begin af aan suggesties kan doen voor het plan.

Vanaf het begin betrokken worden bij planvorming kan in eerste instantie wantrouwen oproepen. Daarom is de eerste stap vooral gericht op kennismaking, aftasten, informeren hoe het traject gaat lopen en ruimte geven aan 'oud zeer'. Het uitgangspunt is: 'Als deze bijeenkomst goed verloopt is de eerste stap naar samenwerking gezet'.

Nadrukkelijk is uitgelegd dat het

communicatieplan ruimte geeft voor inbreng. Het is niet bedoeld voor inspraak. De deelgemeente (bestuur en raad) neemt uiteindelijk de beslissingen. Voor inspraak wordt bij afronding van het plan de normale inspraakprocedure gevolgd.

Er is heel bewust gekozen voor een actieve rol van de genodigden. Zij moeten zelf steeds aangeven of ze wel of niet bij een volgende bijeenkomst aanwezig willen zijn en wel of niet geïnformeerd willen worden. Wie niet reageert, verdwijnt van de adreslijst.

De eerste bijeenkomst

Door de participatie bij de planvorming werden speciale eisen gesteld aan het plan. Het plan moest voor iedere participant leesbaar zijn en het moest voldoende diepgang hebben voor vakkundig beheer van bos, wei en water. Er is gekozen voor een 'dun' rapport en een tweedeling in de opbouw van het rapport. Een linkerkolom-tekst, als hoofdttekst dat in principe door iedere participant gelezen kan worden en een rechterkolom-tekst met ondersteunende vakinhoudelijke technische informatie. Beide kolommen kunnen onafhankelijk van elkaar gelezen worden. Uiteindelijk is het plan 35 pagina's dik, voorzien van vele tekeningen, figuren, kaarten en foto's.

Inbreng

Bij de *eerste bijeenkomst* bleken veel verschillen in waardering voor het huidige natuurlijke beheer. Dendert het bos achteruit of heeft het in 60 jaar z'n bestaan en kracht bewezen? Men had vragen over de status van het bos in het bestemmingsplan, of de wegen en paden verbeterd konden worden, of er ruimte blijft voor naakt-zonnen. Men sprak zich uit over de veiligheid en het onveili-

ge gevoel, over loslopende honden en de netheid. Maar vooral werd gezegd, behoud het Krallingse Bos, laat het in zijn oorspronkelijkheid bestaan en beheer en onderhoud het goed. Er was een consensus over de duurzaamheid en behoud van het bos.

Er waren 34 mensen/instanties/organisaties uitgenodigd en 31 mensen aanwezig.

Na de eerste mondelinge ronde kon ieder z'n wensen nog op papier zetten en opsturen. Dit leverde nog eens 15 reacties op.

Tijdens de *tweede bijeenkomst* werd al lopend, kijkend en prattend met elkaar van gedachten gewisseld. De reacties tijdens en na de excursie waren heel enthousiast. Veel nieuwe kennis over en ervaring met het bos kwam boven water. De deelnemers keken door verschillende brillen naar het bos en de knelpunten in het beheer.

Naar aanleiding van 35 uitnodigingen waren 30 personen aanwezig van 19 organisaties.

De conceptnota is plm. 1 maand voor de *derde bijeenkomst* verstuurd, waardoor ieder in de ge-

legenheid was, deze met de achterban te bespreken en namens hen te reageren. Daarna zijn alle reacties verzameld en naar iedereen toegestuurd.

Dit leverde discussies tijdens de derde bijeenkomst. Op 23 uitnodigingen waren 24 personen van 13 organisaties of individuele personen aanwezig.

Als afronding van het traject is op de *vierde bijeenkomst* het plan gepresenteerd. Aan de hand van sheets is een beeld geschetst van de inhoud van het plan. De deelgemeente heeft vervolgens de procedure voor de definitieve vaststelling van het plan aangegeven. Daarna is het communicatieplan geëvalueerd en is een klein presentje als blijk van dank voor de actieve betrokkenheid aangeboden. Er waren 22 personen van 10 organisaties vertegenwoordigd.

Rol van de participanten

De participanten van het Krallingse Bos bestaan grofweg uit vier groepen.

- 1) de gemeente met gemeentelijke diensten Gemeentewerken, dienst Stedebouw en Volkshuisvesting en dienst Recreatie.
- 2) de bewoners(organisaties) als directe en vaak dagelijkse gebruikers van het stadsbos.
- 3) het GroenPlatform van diverse natuur- en milieubeschermingsorganisaties (soms waren individuele groeperingen aanwezig zoals het KNNV).
- 4) een restgroep van participanten waaronder de individuele betrokkenen, 'bezorgde bezoekers', de horeca, de manege, zelschool, homo-organisatie Kroesje, enz.

Iedere groep was op eigen wijze

Uitleg en discussie tijdens de excursie

aanwezig bij de verschillende bijeenkomsten.

De *gemeente* had als taakstelling een plan te verwezenlijken en te horen wat 'men' vindt van het gebruik en beheer van het Kralingse Bos. Daardoor was de gemeente van het begin af aan afwachtend en luisterd. Soms moest uitleg gegeven worden over 'het verleden' en over procedures.

Pas later in het traject gaf de 'gemeente' haar standpunten duidelijk weer en stond dit ter discussie.

De *bewoners* waren steeds aanwezig om de mogelijkheid van inbreng zo goed als mogelijk uit te buiten en om niets aan kennis en informatie verloren te laten gaan. Immers de bijeenkomsten waren zeer verduidelijkend over de beheervraagstukken en de gebruiksmogelijkheden. De bewo-

ners hebben van begin af aan duidelijk aangegeven wat ze wel en wat ze liever niet verwezenlijkt zagen. Honden, schoonheid, veiligheid en dergelijke waren daarbij belangrijke onderwerpen. De bewoners waren veelal als organisaties vertegenwoordigd.

Het *GroenPlatform* met een grote achterban werd vertegenwoordigd door 1 persoon. Vanaf het begin tot aan het einde was zij zeer kritisch. Men was wantrouwend naar de gemeente. Met name het gebruik van het bos en de natuurwaardering en -ontwikkeling waren hot-items. De bijdrage die zij hebben geleverd was over het algemeen positief kritisch. Soms sloeg het enthousiasme over in negatief-kritisch. Dan was niets meer goed.

De vierde groep participanten bestaat uit de *in- en uitwaaiers*.

Soms wel aanwezig en soms weer niet. Een uitzondering hierop is de politie en de gebruikersgroep *Kroesje*. De bijdrage die deze los-vast participanten hebben geleverd aan de planvorming was zeer gericht op hun eigen belang.

Resultaten

Het doel van de participatie was het draagvlak vergroten. Het draagvlak vergroten betekent in deze de wederzijdse betrokkenheid en het begrip voor de genomen keuzes.

Als afronding heeft de SOM een enquête verstuurd naar ieder die heeft deelgenomen met als doel het communicatieplan te evalueren en de resultaten in beeld te brengen. Er zijn 48 enquêtes verstuurd en 16 antwoorden gekregen.

Om te beginnen valt een grote betrokkenheid op die zichtbaar was in een grote opkomst bij bijeenkomsten en het grote aantal reacties tussentijds. De deelnemers zijn zeer positief over het feit dat ze mee konden denken. Een grote meerderheid vindt dat er voldoende informatie was om inbreng te kunnen leveren en 10 van de 12 hebben dan ook daadwerkelijk ideeën aangeleverd. Ook de excursie is positief ontvangen. Het heeft bij 90 % van de aanwezigen nieuwe ideeën en informatie opgeleverd op basis waarvan zij hun standpunt beter konden bepalen.

Ruim de helft vindt voldoende van z'n ideeën terug in de eerste conceptnota. Ze waarderen het positief om de reacties van iedereen toegestuurd te krijgen. Bij de discussiebijeenkomst (derde) zegt 90 % van de aanwezigen dat hun mening voldoende tot uiting kwam. De meesten vinden dat het definitieve plan voldoende is bijgesteld met de gegeven reacties. De afronding is als waardevol ervaren en maakte het

geheel af. Iedereen zal een volgende keer weer meedoen.

Dat het traject georganiseerd en begeleid is door een onafhankelijke organisatie (SOM) blijkt een duidelijke meerwaarde. De opdrachtgever en andere gemeentelijk afdelingen vinden het waardevol om als partij aan het traject mee te kunnen doen. Er is zowel intern als extern meer begrip gegroeid voor elkaars standpunten. De externe deelnemers waarderen de objectiviteit en onafhankelijkheid zeer hoog. De opsteller van het plan kon zich met de inhoud bezig houden terwijl de communicatie- procesbegeleider zorgde dat ieders inbreng gehoord werd, ook die soms maar heel zacht doorklonken.

Het laatste concept-plan wordt einde 1998 aan commissies van de deelgemeente Kralingen-Crooswijk aangeboden. Voordien wordt het besproken in het Overleg Kralingse Bos. Dit overlegorgaan (deelgemeente, bewonersorganisaties, Groen-Platform, e.d.) adviseert naar het

dagelijks bestuur van de deelgemeente. Het plan is inmiddels in het overlegorgaan besproken. Het vond daar algehele goedkeuring met uitzondering van de vertegenwoordiger van het Groen-Platform.

Inmiddels is er door de gemeentelijke deelraadverkiezingen een wisseling van de portefeuillehouder geweest. Zowel de oude als nieuwe portefeuillehouder zijn tevreden over het bereikte resultaat. Maar of het plan ooit nog zal worden vastgesteld is nog maar de vraag. Want de politiek wil zich slecht laten vastleggen in dergelijke harde uitspraken in notities die gaan over meerdere jaren. Als het zo kan, met een draagvlak dat binnen het gemeentelijk apparaat en bij de belanghebbenden en betrokkenen daarbuiten is afgedekt, waarom zal de politiek zijn handen er dan nog aan branden?

Stichting Onderwijs en Milieu-projecten is gevestigd te Nijmegen (024 - 3678206)